

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. II. In lege veteri licitè solvebatur Matrimonium consummatum per libellum repudii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

CONCLUSIO II.

In lege veteri licite solvebatur Matrimonium consummatum per libellum repudii.

Priniceps facile probatio hujus Concl. est id, quod legitur Deuter. 24. *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam; & non inuenerit gratiam oculis eius, propter aliquam foeditatem scribet libellum repudii, & dabit in manu eius, & mittet eam de domo sua. Et ut scies per hoc libellum Matrimonium fuisse dissolutum, actum subiungitur: *Compe virginitatem maritum duxerit, & illi peperit eam, dederitq; ei libellum repudii, & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam, quia polluta est & abominabilis coram Domino. Codices Hebraei & Graeci habent: Abominatio est coram Domino, qui propter priorem maritum redeat.**

Confirmatur: quia Deuter. 27. & 28. describuntur benedictiones piorum & maledictiones impiorum, nulla fertur maledictio super nuptias repudiarum, neque ulli à Prophetis tales nuptiae contingunt seu reprehenduntur. Non est autem verisimile, quod Deus permisisset incorrepta & impunita tot adulteria, quae ex illo repudio nata erant sequi, si Matrimonium non fuisset dissolutum.

Præsertim, dicitur aliquis, cum illa adulteria essent majus malum, quam uxoricidium, quod natum erat sequi, si non fuisset permissus libellus repudii. Quamvis enim uxoricidium, sit gravius peccatum adulterio; equidem plura adulteria possunt à malitia superare unum uxoricidium, ut autem ex libello repudii sequatur quamplurima adulteria, ut contumacet, cum ex negatione ejus, si non unum uxoricidium fuisset secutum.

Sed contra: si per libellum repudii verè dissolvebatur Matrimonium, ut vult Concluf. ita ut mulier dimissa, validè ac licite posset ducere alium maritum, cum polluta & abominabilis facta est talis mulier coram Domino? Cur relictus ad priorem maritum abominatio est coram Domino?

Ob quam causam talis mulier vocatur fornicaria? Jerem. 3. v. 1. *Vulgò dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, & recesserit ad alium, duxerit virum alterum? Nunquid recedetur ad eam ultra? Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem recitata es cum amatoribus multis: tamen recesserit*

ordinatur in naturale bonum propagationis & educationis prolis, consideratâ educatione in ordine ad bonum naturale inferioris ordinis, id est, humani, secundum rationem societatis humanæ, & humanæ vitæ præcisè sumptæ, & ut abstrahit ab ordinatione in finem supernaturalem; hoc enim tantum respicit contractus Matrimonii, si stemus præcisè in jure naturæ; atque hoc bonum æquè potest habere locum cum quavis disparitate cultus inter conjuges, sed non potest æquè locum habere, si dissolubilis sit contractus Matrimonii, & ad tempus possit tradi dominium corporis; ex quo sequeretur incertitudo filiorum, & minus amoris parentum in liberos, & contra, & minus unionis & conformitatis parentum inter se, & in ordine ad procurandum bonum naturale prolis. Propter quæ omnia credendum non est, inesse homini eam potestatem transferendi dominium dissolubile, & non perpetuum. Hæc ille.

50. Occurritur objectioni ex Pontio.

Neque obstat, quod sapientissimi Ethnici, rerum naturalium investigatores, existimaverint se habere eam potestatem. Nam (inquit Pontius sup. n. 15.) facile illi ignorantia juris labi potuerunt; cum non sit hæc res ex his, quæ immediatè deducuntur ex naturæ principiis. Nec mirum, si Judæi, cum audierunt, Christum, ad primam institutionem Matrimonium revocantem, dixerint: *Expedi non nubere.* Cum enim illis ex dispensatione Dei repudia licerent, asperum visum est, ab inveterata consuetudine recedere, & illam abrogari. Ita Basiliius.

51. Contrâ:

si non sit hæc res ex his, quæ immediatè deducuntur ex naturæ principiis, sicuti reverà non est; signum profectò, quod indigeat positiva Dei voluntate seu institutione, quâ seclusâ, si non licitè, saltem validè posset dissolvi mutuo consensu, non obstantibus malis seu damnis supradictis; imò aliquando licitè, quando scilicet ex dissolutione non timerentur illa mala seu damna; veluti si est Matrimonium tantum rarum, vel consummatum absque sobole, vel ea jam est commodè educata; & alioquin, si Matrimonium non dissolvebatur, jam timerentur majora mala seu incommoda, propter quæ Deus in veteri lege voluit, ut Matrimonium etiam consummatum, validè & licitè per libellum repudii dissolvebatur, ut videbimus Concluf. sequenti, quæ talis est:

BIBLIOTHECA
SACRAMENTUM
PARIS

tere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.

54. *Respondeo ad 2. interrogationem: hic est sensus illorum verborum: Repudiata non debet redire ad primum virum, quando polluta est cum altero, id est, quando cum altero rem habuit, quia abominabile est coram Domino, ut mulier toties mutet maritos, &, quasi commodata fuerit alteri, iterum redeat ad primum.*

Respondeo ad 1. interrogationem: Quia maritus ejus publicè, & promèdè coram Domino, eam pollutam & abominabilem judicavit, cum illam ejecit; quia mulier ista à marito suo notata est publicè infamià, & ab eo facta est abominabilis & polluta, ideo non est æquum, ut eam amplius habeat, etiam si fortè cupiat eam ducere.

55. *Respondeo ad 3. interrogationem: Dominus ibi argumentatur à minori; si vir non recipit repudiatam, si ea nupserit alteri; quanto magis deberem ego non te recipere, quæ non nupisti alteri, sed fornicata es cum amatoribus plurimis? Ita respondet ad has interrogationes Bellarminus lib. 1. de Matr. c. 17. object. 14. ubi vocat nostram Concl. probabilissimam.*

Aliter responderi posset: mulierem illam abominabilem factam coram Domino; quia legali immunditia aspersa, propter quam prohibetur Sacerdoti, eam accipere in conjugem, Levit. 21. v. 14. Viduam autem & repudiatam & sordidam, atque meretricem non accipiet (Sacerdos) sed puellam de populo suo &c. Item v. 7. Scortum & vile prostibulum non ducent (Sacerdotes) uxorem, nec eam quæ repudiata est à marito. Ex qua lege videtur colligi, licuisse aliis ducere repudiatam, quemadmodum licebat ducere viduam & meretricem.

56. *Alioquin sanè, ut notat Bellar. sup. fuisset permissio libelli repudiij valdè inæqualis. Nam, inquit ille, viris permittebatur alias uxores ducere, cum esset eo tempore licita polygamia unius viri cum multis uxoribus; foeminae autem, quæ tamen sunt infirmiores, coactæ fuissent perpetuo continere, & aliquando sine ulla culpa. Non enim licebat foeminis habere simul plures viros, quare debuissent, aut adulteræ fieri, aut perpetuo continere. Quis autem credet, in lege veteri fuisse coactas mulieres perpetuum cælibatum, eo tempore inusitatum, tolerare?*

57. *Deindè sic argumentatur: Lex vetus non puniebat nuptias repudiarum cum aliis viris, ut patet Deuter. 24. ergo si illæ nuptiæ adulteræ erant, lex tolerasset publica & continua adulteria. At quis facile sibi persuadeat, eam legem, quæ jubebat lapidari mulierem, quæ semel in adulterio deprehensa esset, simul tolerasse tot adulteria,*

quæ publicè patrata fuissent à multis toto vitæ tempore? Hæc ille.

Exscribo adhuc unum argumentum ejusdem Auctoris: Lex (inquit) prohibebat, ne repudiata, post mortem secundi mariti, posset unquam reduci à priori marito, & quidem ita prohibebat, ut simul judicaret esse grave peccatum, si id fieret, ut patet expendenti textum c. 24. Deuter. At si per repudium non solvebatur vinculum conjugii, non erat peccatum, nec prohibendum, imò valdè bonum & optandum, ut uxor rediret ad suum verum maritum. Ita Bellar.

57. *Nonnè apud Apost. 1. Cor. 7. v. 10. & 1. Cor. 7. 11. scriptum est: *Is autem qui Matrimonio juncti sunt præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere, quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari? Cur ergo in veteri lege repudiata prohibebatur reconciliatio cum priori marito, si ipse, etiam post libellum repudiij, manebat verus maritus?**

*Propter adulterium, inquis, commissum, tam ex parte ipsius, quàm secundi viri. Contra: ergo etiam debuisset prohiberi Matrimonium cum secundo viro. Veluti in lege nova, tamen ob fornicationem possit fieri separatio quoad thorum, tamen nec una, nec altera pars potest nubere alteri; sic ergo, si per libellum repudiij in veteri lege non solvebatur Matrimonium, potius mulieri prohibendum erat secundum Matrimonium, quàm post secundum Matrimonium reconciliatio cum vero marito: & potius repudiatio uxoris prohibenda fuisset, ex qua tot mala oriebantur. Jam autem non solum non prohibebatur repudiatio, sed quasi præcipiebatur, ut patet ex Deuter. 24. itemque ex Malach. 2. v. 16. *Cum odio habueris (uxorem) dimitte, dicit Dominus Deus Israel,* quæ verba præceptum magis sonant, quàm nudam permissionem.*

*Audiat Doct. Subt. 4. dist. 33. q. 3. n. 4. *Alia opinio dicit; quòd datio libelli, & repudiatio uxoris, licita fuit pro tempore legis Moysi; quia Moyses promulgavit legem Dei, & ideo quos ipse conjunxit in legislator, & pronuntiavit, & Deus conjunxit; & quos separavit, Deus separavit, Deus autem potest separare matrimonialiter conjunctos.**

*Præterea: secundum Aug. in Epist. 1. ad Hieron. & ponitur in Canon. dist. 9. Si ad sanctas Scripturas admissa fuerint officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? *Quasi dicat, nihil. Et ratio est, quia quæcumque auctoritas adducatur ad repellendam hæresim, respondebitur, illud esse dictum mendaciter jocosè; sicut & illud alibi. Ergo à simili in Scriptura nulla auctoritas præceptiva auctoritatem habebit: & consimiliter de consiliis, si aliquod consilium datum in Scriptura**

57. *Quarta probatio ejusdem Auctoris.*

58. *Occurritur objectioni;*

Malach. 2.

59. *Quinta probatio Conclus. ex Scoto.*

59. *Probat 6. ex D. Aug.*

non esset salubre, vel utilius ad servandum, nulla esset auctoritas observationis in Scriptura ergo à simili, si aliqua concessio sit in Scriptura de aliquo illicito, sicut ista, sequitur, quod nulla concessio simpliciter auctoritatem habeat, quod concessum sit licitum.

Septima probatio ex scoto.

Præterea; lex justa non debet directè dare occasionem peccandi mortaliter: sed ista concessio videbatur directè esse occasio Judæis, dimittendi uxores; si enim hoc non fuisset scriptum, non magis dimississent, quàm Patres ante legem Moysi: ergo vel hoc non erat peccatum mortale, vel lex non erat justa. Ita Scotus pro nostra Conclus. vocans libellum repudii non nudam permissionem repudii, sed potius legem seu positivam concessionem.

60. Ratio concessionis repudii ex eod.

Rogas Scotum: æquænam ratio hujus legis seu concessionis? Respondet citius: Modus conveniens, quo ista opinio teneri posset, est iste. Completa justitia non est in ista commutatione vel contractu matrimoniali, nisi ex ratificatione Divina, licet ante in ea inveniat illud, quod sufficit ad justitiam ex parte commutationis, & commutantium: & quandoque talis justitia inveniri potest in commutatione, rationale est, Deum ratificare eam: sed sicut commutatio corporis viri pro pluribus corporibus mulierum, est justa, quando talis commutatio est necessaria ad procreationem prolis, & ideo tunc justè Deus dispensavit, & approbavit bigamiam, propter majus bonum proveniens, quàm esset ex alia parte commutando unicum pro unico, & commutantes deberent sic velle commutare secundum rectam rationem; ita in proposito propter majus malum vitandum, quàm sit bonum indissolubilitatis conjugii, potest Deus dispensare, ut fiat contractus ad tempus, donec mulier displiceat viro, & in hoc salvatur justitia aequaliter, quia non tantum propter majus bonum consequendum, sed etiam propter majus malum vitandum, debent partes velle sic commutare; majus autem malum est uxoricidium, quàm dissolubilitas; quia illud esset magnum malum pœnæ uxoris interfectæ, & grave malum culpæ interficientis, & esset malum toti Reipub. quia occasio continuæ discordiæ & pugnæ, propter iram parentum uxoris ad interfectorum, & in hoc continua familiæ dissipatio; quia viro interfecto, ab adversariis vel à lege destrueretur familia ejus, & educatio prolis. Hactenus Doct. Subtilis.

Repudium concessum ad vitandum uxoricidium,

quod est majus malum dissolubilitate.

61. An Scotus adheret vestra Conclus.

Et concludit dicens n. 6. Sic ergo posset dici, quod sicut Deus dispensavit in bigamia propter majus bonum: ita cum ista Gente in repudio, propter majus malum vitandum. Sed nunquid Scotus adheret huic sententiæ? Sanè, ut bene notat Scholium præfixum n. 6. solvit exactissimè argumenta urgentia pro sententiâ opposita; sed in fine quæstionis ostendit, se in hac quæst. problematicum; unde à Sanchio lib. 1. o. dist. 1. n. 4. citatur pro ea sententiâ, quæ utriusque partem problematice tuetur, utriusque argumenta solvens, & neutram definit. Et pro eadem sententiâ citatur ibi D. Thomas 4. dist. 33. q. 2. a. 2. quæstionibus. Proinde dubitari nequit; quin sententiâ opposita nostræ Conclus. etiam sit probabilis, quam in terminis docet S. Bonaventura 4. dist. 33. a. 3. q. 1. in corpore, ubi sic legitur. Resp. dicendum; quod, secundum quod dicit Dominus, repudium uxoris nunquam licitum fuit, ut sine culpa fieret; fuit tamen licitum fieret sine pœna. Unde aliquid licet aliquid est duplici de causa: aut quia non obicitur restitudo, aut quia non obicitur juris puniendi, hoc modo licet uxorem repudiare, quia non obicitur juris puniendi. Pro hac doctrina plures allegat Sanchez n. 5.

blematicum; unde à Sanchio lib. 1. o. dist. 1. n. 4. citatur pro ea sententiâ, quæ utriusque partem problematice tuetur, utriusque argumenta solvens, & neutram definit. Et pro eadem sententiâ citatur ibi D. Thomas 4. dist. 33. q. 2. a. 2. quæstionibus.

Proinde dubitari nequit; quin sententiâ opposita nostræ Conclus. etiam sit probabilis, quam in terminis docet S. Bonaventura 4. dist. 33. a. 3. q. 1. in corpore, ubi sic legitur. Resp. dicendum; quod, secundum quod dicit Dominus, repudium uxoris nunquam licitum fuit, ut sine culpa fieret; fuit tamen licitum fieret sine pœna. Unde aliquid licet aliquid est duplici de causa: aut quia non obicitur restitudo, aut quia non obicitur juris puniendi, hoc modo licet uxorem repudiare, quia non obicitur juris puniendi. Pro hac doctrina plures allegat Sanchez n. 5.

Probat etiam Scotus supra, frons. 60. auctoritate Christi, repudium licet esse in ditionem Matth. 19. v. 9. Bonaventura in rebus, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam licet pœnitetur: & qui dimissam duxerit, peccat. Probat 2. per rationem, quam Chastellanus pro se adducit, quæ est talis: A principio conjunxit Deus masculum & feminam in contractu Matrimonii, ut patet ex verbo Adæ, & infert Christus: Quod Deus conjunxit, homo non separat.

Probat 3. per rationem, quam Chastellanus Cbristi ad quæstionem Phariseorum: cum enim objicerent: Cur rigitur mandavit Moyses dare libellum repudii & dimittere? Aut illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. Et Glossa interlin. super illud: Permisit Moyses, ait Deus. Et dicit Glossa quod fuit consilium hominis, non Dei imperium. Et Mag. 2. a. 2. q. 1. dicitur. Hoc fuit à Moyse permissum, ut ut concederetur divorcium, sed non datur homicidium.

Et Aug. in lib. 1. de Sermone in monte cap. 25. Non qui præcepit dare libellum repudii, hoc præcepit, ut tantum permitteretur: sed qui dimiserit, inquit, dicitur libellum repudii: ut iracundiam naturam projicientis uxorem, libelli cogitatio temperaret.

Quod intelligi potest eo modo, quo Ambrosius præcepit Theodosio. Namque propter quantum crudelitatem, ex precepto ejus impetuosa pertraham, voluit Ambrosius, ut ipse legem morderet, ne quis minister præcepta ejus crudeliter triga dies exegeretur, si forte infra illud, ira ejus quiesceret, & sententiâ temperaret.

Et subdit Aug. ubi prius: Qui ergo dimittendi moram quæsit, significavit quantum potuit duris hominibus, se nolle dim.

B O S S
Sacramentum
paris

diffidium. Præterea extra de Divorciis, repudium uxoris Veritas in Evangelio reprobavit. Hucusque Doctores Subtilis.

65. Addo ego auctoritatem D. Ambrosii in c. 16. Lucae. Sed forsitan dicit aliquis: Quomodo Moyses mandavit dare libellum repudii & dimittere uxorem? Qui hoc dicit, Judeum est, qui hoc dicit, Christianus non est. Et idem qui hoc objicit, quod obiectum est Domino, respondeat ei Dominus: Ad duritiam, inquit, cordis vestri permisit vobis Moyses &c. Moyses permisit, inquit, non Deus jussit.

Item testimonium D. Chrysolomi Homil. 17. in Matth. ad illa verba: Qui enim dimiserit &c. Ille enim est alteram non duxerit, hoc ipso se constituit criminis reum, quod adulteram fecerit ex conjugio; hic vero accipiendo alienam, adulter effectus est, nequaquam enim mihi referes: quia illam alter eiecit: nam expulsam etiam uxor, esset ejus, qui expulsa.

66. Sed quid ad hæc Scotus? Ad 1. probationem responderet: Potest dici, quod Christus promulgavit illud (puta, repudium esse illicitum) pro tempore legis suæ, scilicet Evangelicæ; ita quod sicut ipse reduxit Matrimonium eo modo, quo institutum fuit in lege naturæ, ut scilicet esset unus cum una, cum tamen in lege Moisaica esset licita bigamia: ita etiam reduxit Matrimonium simpliciter perfectum, id est, indissolubile, pro lege sua, sicut institutum fuerat in lege naturæ; & ita irritat pro lege sua contractum illum, qui licuit pro lege Moisaica; qui erat, accommodatio corporum ad tempus ad procreationem prolis, quousque scilicet mulier esset gratiosa in oculis viri; sicut & multas alias imperfectiones, licitæ sub Moysè, evacuavit Christus, reducendo ea, quæ erant permansura ad perfectiones in lege sua. Ita Doct. Subt. n. 6.

67. Ex qua responsione, ibidem infert responsionem ad 2. probationem, dicens: Ad probationem ergo Christi patet; quod loquitur pro lege naturæ, & in hoc sufficienter refellit Pharisæos, quod ipsi non observabant Matrimonium, sicut erat in lege naturæ; & ostendebat se rationabiliter statuere inseparabilitatem pro lege sua, quia hoc consonum est primæ institutioni in lege naturæ.

Porro ad 3. probationem de responsione Christi ad Pharisæos: Ad duritiam cordis vestri permisit. Quod multi (inquit Scotus) ponderant, quod fuerit tantum permissio, non concessio. Ad hoc, inquam, dicit: Quod Christus per verbum: Permisit, intelligit, quod Moyses hoc non præcepit, nec consuluit, nec approbavit; sed tamquam ex quadam necessitate licitum non prohibuit. Nec hæc est solum permissio seu dissimulatio cujusdam illiciti; hoc enim nihil aliud est dicere, quam quod Moyses permitteret ire ad damnationem, & non nuntiaret eis, quod ista esset via damnationis, immo

magis insinuaret eis oppositum; quod nullus juste Legislator potest facere, etiam in legibus humanis, quæ multa mala dimittunt inulta, secundum August. 1. de Libero arbit. Et si enim Legislator non puniat omne malum, & ita permittit, quia non punit; tamen nullo modo in lege sua illud concedit. Unde injusta esset lex humana, vel ejus lator, qui vel quæ scriberet aliquid; quod esset contra illam legem. Ita Scotus, sup. n. 7.

Igitur ly, Permisit, idem est, quod, concessit; hac quippe ratione dici solet: Permisit tibi usum mei libri. Item dicimus: Die Veneris aut Sabbathi interdicitur usus carnis, cæteris vero diebus permittitur. Ubi permissio (inquit Dicastrillo hic disp. 2. n. 518) non excludit concessionem; atque in universum, quoties aliquid lege prohibitum erat; & postea definit esse prohibitum, dicimus, quod prius non erat permissum; ubi nomen permissionis pro ipsa concessionem usurpamus. Sic ergo Moyses, nomine Dei, suprema potestate permisit, quod prius non permittebatur; hoc est, concessit, quod non concedebatur. Hæc ille.

Quod autem (prosequitur Scotus sup.) additur ibi: Ad duritiam cordis vestri, non concludit hoc esse illicitum; quia frequenter duritia subditorum est causa, ut aliquid relaxetur illis, quod aliis esset eis ntile non relaxari, si essent tractabiles: sicut Prelatus, videns collegam pronum ad aliquid, cuius oppositum esset honestius & utilius servare, etsi posset illud oppositum statueri utiliter, si subditi essent facilliter inclinabiles; potest tamen non statueri, vel si statutum est, relaxare verè potest, & hoc justè, ne stante illo, ipsi multiplicius peccent. Igitur duritia cordis Judæorum occasio fuit seu causa occasionalis, quare Deus relaxaverit legem suam de indissolubilitate Matrimonii.

Sequitur responsio Scoti ad Glossas. Prima (inquit n. 8) videtur neganda; quia Moyses ut Legislator, non erat nisi præco Dei. Sed qui vult exponere illam potest dicere; Non Deus, scilicet immediate præcipiendo Moysi inter alia præcepta: unde numquam in quatuor primis libris Legis invenitur, Deum hoc præcepisse Moysi, nec alii. Ideo illud magis præcisè Moysi est imputandum, sicut omnia, quæ sunt in Deuteronomio, & non alibi; quam illa, quæ alibi locutus est Deus, ad Moysen.

Et est hæc ratio congrua; quia relaxationes, pertinentes ad industriam humanam, Deus non ita voluit ponere in Scriptura; tamquam a se prolatas; sed sicut à servis suis. Unde & sublevationem laboris Moysi, qui tota die sedebat ad iudicandum populum, Deus non per se immediate expressit, sed Februo cognatus Moysi, tamquam ad humanam industriam pertinens, expressit. Hæc Scotus ad 1. Glossam.

V v v v v Sed

68. Quid significet Matth. 19. ly. Permisit. Dicastrillo,

Duritia subditorum scilicet legis relaxationem.

69. Magis Moysi tribuuntur contenta in Deuter. quam in aliis quatuor libris.

70. Deus non praecepit dimittere uxorem.

Resp. Scoti ad auctoritatem D. Aug.

Quare dimittens uxorem faciebat male.

71. Resp. ad auctoritatem D. Ambrosii.

& D. Chrysof.

72. Rationes D. Bonav. pro sua sententia. Prima.

Secunda.

73. Resp. ad 1.

Sed quid ad secundam? Attendite. Nihil, inquit, dicit contra opinionem istam: verum est enim, quod non fuit Dei praeceptum dimittere; sed si dimiteret, quod daret libellum repudii; sed fuit consilium hominis, non sicut hominis, sed sicut praeconis legis Divinae.

Pergit Scotus & respondet ad auctoritatem D. Aug. dicens: Ad illud Aug. concedo, quod ex mora illa, quam injunxit scribendo libellum, insinuavit, quod absolute displicebat sibi dimissio illa. Non solum ergo tunc faciebat melius, qui non dimittebat, quam qui dimittebat, sed qui dimittebat faciebat male, sed non ita male, quod peccaret mortaliter contra Matrimonium, sicut fecisset, si non fuisset licentiatum per Legem.

Rogas: quare ergo faciebat male? Respondeo; quia in dimittendo uxorem ordinari admiscebatur quidam finister affectus.

Restat responsio Scoti ad illud de Divortii. Patet, inquit, in primo. Verum est enim, quod Christus reprobat pro tempore legis suae. Ecce quam exacte solvat Doctor Subt. argumenta, a se adducta pro opposito nostrae Conclus.

Quantum ad auctoritatem Ambrosii, patet solutio ex responsione Scoti ad primam Glossam; videlicet, Deum non jussisse, immediate praecipiendo Moyfi inter alia praecpta. Vel dic; intelligendum esse de Deo, quatenus primò instituit Matrimonium, non verò quatenus Moyfi postea dedit auctoritatem condendi legem repudii.

Ad D. Chrysofomum dico: ipsum loqui pro statu legis naturae, sicut & ipse Christus loquebatur, juxta Scotum sup. in responsione ad secundam probationem. Vel loquitur de Judaeis ante dispensationem, aut certe de Christianis in lege Evangelica.

His ita expeditis, accedamus ad rationes D. Bonaventurae, propter quas tenet repudium nunquam fuisse licitum, si forte & ipsis possit satisfieri. Prima: Nihil est licitum, quod est contra Divinam institutionem; sed divorcium est contra Divinam institutionem, quia Deus conjunxit masculum & feminam, ergo &c. Secunda: Nihil est licitum, quod est contra jus naturae: sed naturae jus dicitur, ut non faciat alii, quod sibi non vult fieri: ergo cum vir nollet repudiari ab uxore, non debet repudiare eam.

Responsio ad primam, patet ex dictis: scilicet, sicut Deus instituit indissolubilitatem Matrimonii, ita eum in eadem dispensare posse; supposita autem dispensatione, patet, divorcium non esse contra institutionem Divinam, pro nunc obligantem; & ideo divorcium non esse illicitum. Sicuti in lege nova non est illicitum divorcium, sive illicita dissolutio Matrimonii rati per profes-

sionem in Religione approbata; quia pro casu Deus dispensavit in sua institutione seu lege.

Et quoniam, ut nos putamus, Deus dispensavit seu concessit, ut vir possit repudiare mulierem; non autem, ut mulier possit repudiare virum; ideo vir potest repudiare uxorem, tamen si ipse nolit repudiari ab uxore, salvo jure naturae, quod solum dicitur ceteris paribus; hic autem cetera non sunt paria, quia non est par dispensatio.

Quaeris: quare potius Deus dispensavit cum viro, quam cum muliere? Respondeo: Scotus sup. n. 9. Quia non est similitudo in dispensandi: non enim tantum mulier, sed mulier odiret virum, sicut & converso, quia ipsa non sexus cohibet à vindicta exteriori, magis quam virum. Et ecce solutio secundae rationis per objectionis Doct. Seraphi.

Tertia objectio hæc dicitur: Nihil licitum, in quo est peccatum: sed in divorcio peccatum, quia dicit Chrysofomus (seu habet operam imperfectam apud Chrysofomum. Item. in Math.) quod, qui secundum legem veteris, quatuor committit iniquitates: quia quod dicitur est homicida &c.

Respondeo: in divorcio non est peccatum, quando sit legitima auctoritas, & absque perverlo aliquo affectu interno, prout in casu nostro supponimus fieri. Alioquin, si dimittens uxorem haberet intentionem occidendi eam, nisi posset dimittere, indubie peccaret peccato interno homicidii, & similiter si haberet affectum dimittendi, etiam secus dispensatione Divina, nemo ambigit, quin peccaret peccato interno contra Matrimonium seu ejus indissolubilitatem, & aliis peccatis, quae loco citato Auctor operis imperfecti enumerat.

Quartò objicitur: Major est amor pro uxoris, quam patris & filii, quia dicitur Gen. 2. Relinquet homo patrem & matrem, sed nulli licet repudiare patrem, &c.

Respondeo negando Consequens: quia de repudiatione uxoris extra concubinae Dei per Moysen; sed de repudiatione patris. Sanè ex hoc argumento sequeretur, quod vir non posset relinquere uxorem propter fornicationem, quod constat esse falsum.

Ultimò objicit Doct. Seraph. Actum in tate Domini Matth. 19. non licet uxorem dimittere, excepta causa fornicationis: sed propter illam non erat licitum divorcium, immò non licet lapidabatur: nec alia causa fuit: ergo nonquam fuit licitum.

Hoc argumentum deficit Primò quia quod majus est divorcium seu dissolutio vinculi matrimonialis, quam lapidatio seu mors ulteræ? Ergo si tunc propter fornicationem licita erat lapidatio, etiam licitum erat divor-

Bibliotheca Sacra

vortium, seu dissolutio vinculi matrimonialis per mortem. Deinde: fuit alia causa, scilicet evitatio uxoricidii, quod illo tempore propter duritiam hominum frequens fuisset: porrò Christus ibi loquitur de tempore legis suæ seu legis Evangelicæ, in qua ipse Matrimonium restituit pristinæ indissolubilitati.

Non gravetur Lector, si adhuc unam propofuero difficultatem, quam invenio apud Scotum sup. n. 2. *Contractus Matrimonii est essentialiter datio potestatis proprii corporis alteri irrevocabiliter, pro potestate corporis illius alterius: ergo nulla accommodatio vel datio ad tempus potest esse Matrimonium; sed si repudium licet, talis contractus non est nisi ad tempus; quia si perpetuò fuisset, ergo repudiata maneret uxor, & tunc illicitè dimitteretur. Sequitur ergo, quòd si repudium fuit licitum in lege Mofaica, quòd ibi nullum fuit Matrimonium.*

Huic objectioni duplicem adhibet solutionem Scotus sup. n. 9. *Concedo, inquit, quòd Matrimonium simpliciter est obligatio perpetua: sed Matrimonium secundum quid potest esse obligatio ad aliquod tempus, licet non perpetua. Et sic concedo, quòd in lege Mofaica, non fuit aliquod Matrimonium simpliciter, nisi aliqui fortè ultra perfectionem Legis voluissent se obligare perpetuò, quod non oportebat, in quantum contrabebant conjugium in illa lege. Ecce prima solutio. Sequitur secunda.*

Vel posset dici; quòd si tunc fuit Matrimonium simpliciter, & ita obligatio indissolubilis: verum est, nisi Legislator revocaret vel dispenseret: dispensavit autem, quando mulier nimis displicebat viro, ut timeretur uxoricidium: sicut dictum est sup. de Matrimonio ratio non consummato, quòd dissolvitur per Religionis ingressum; & tamen fuit simpliciter Matrimonium, non tantum accommodatio ad tempus; sed Legislator dispensat in tali casu propter majus bonum consequendum; in hoc autem propter majus malum evitandum.

Rogas; quomodò ergo verè dixerit sanctus Aug. lib. de Bono conjugali c. 18. *Sicut duobus pluribusve servare, sic à viro vivo in alterius transire connubium, nec tunc licuit, nec nunc licet, nec unquam licebit.*

Respondet: loquitur de non repudiata, quæ adhuc viri sui uxor est; hæc enim propriè à viro suo transit in alterius connubium; repudiata verò priorem virum habere desinit, antequam cum altero contrahat. Patet hic intellectus ex prioribus verbis: *Sicut duobus pluribusque servare, scilicet simul. Alioquin non solum in veteri lege licuit, sed & nunc licet à viro vivo (si ita velimus loqui) transire in alterius connubium, quando videlicet prior vir an-*

te consummationem ingreditur Religionem. Sed quid, si aliquis Judæus, secundum ritum suum, legitimam repudiasset uxorem, nonnè conversus ad fidem Christi, poterit eam vivente aliam ducere? Quidnò poterit juxta nostram Conclusionem, cum prius Matrimonium fuerit licitè & validè dissolutum?

Et tamen oppositum docet Innocent. 3. cap. *Gaudemus*, 8. de Divortii, ibi: *Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, cum tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit, nunquam eam vivente licitè poterit aliam, etiam ad fidem Christi conversus, habere: nisi post conversionem ipsius, illa veniat cohabitare cum ipso: aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad peccatum mortale, &c.*

Respondet: loquitur Innoc. pro tempore legis Evangelicæ, in quo nec licitè, nec validè, per repudium Matrimonium dissolvitur. Patet ex his Pontificis verbis: *Cum tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit. Quid ergo mirum, si eam vivente non possit licitè aliam habere? Quòd si repudiasset ante legem Evangelicam, sive antequam Christus reprobaverat repudium, potuisset eam vivente aliam licitè habere, juxta nostram Conclusionem; quia jam prius Matrimonium erat validè & licitè dissolutum, nec per conversionem ejus ad fidem de novo contrahatur. Sed de illo casu non loquitur Innoc. ut manifestum est.*

Quæ cum ita sint, nemo sanæ mentis dicere potest, Conclusionem nostram non esse probabilem; sed Omnes oportet fateantur, eam esse probabilissimam; quamvis etiam opposita non careat, ut supra dixi, suâ probabilitate; & existimat Scotus, faciliter responderi posse ad nostra argumenta. *Qui vult, inquit, tenere primam opinionem (puta repudium nunquam fuisse licitum) ad argumenta in oppositum potest faciliter respondere. Ad illas auctoritates Deuter & Malachie potest dici; quòd sunt permissiones minoris mali, sed tamen peccati mortalis, ne scilicet gravius peccatum mortale eveniat.*

Rogas: quod sit illud gravius peccatum mortale? Non est solum uxoricidium, quod, ut supra insinuavi, posset facile superari in malitia à tanta multitudine adulteriorum, quæ nata erant sequi ex illo repudio; sed, ut audivimus supra ex Scoto, uxoricidium & mala, quæ inde nata erant sequi, quia uxoricidium est occasio continuæ discordiæ & pugnæ, propter iram parentum uxoris ad interfectorem, & in hoc continua familiæ dissipatio; quia viro interfecto, ab adversariis, vel à lege, destrueretur familia ejus, & educatio prolis.

80.
Objection ex c. 8. de divort.

Solvitur.

81.

Resp. ad c. arg. nostra Concluf. ex Scoto.

82. Resp. ad 2. arg. ex eod.

Ad secundum argumentum (puta Reg. juris: Per quas causas aliquid nascitur per easdem dissolvitur) respondet Doctor: Illa Regula precise vera est de dissolubilibus, cuiusmodi non est illa obligatio. Posset etiam dici; quod obligatio ista innascitur ex voluntatibus contrahentium, & nunquam ex causa instrumentali; principaliter autem ex ordinatione Divina, & illa Regula debet intelligi tantum de causis instrumentalibus. Unde ex causa principali concludit Christus Matth. 19. inseparabilitatem, dicens: Quos Deus conjunxit, homo non separet. Ita Scotus.

83. Responsiones D. Bonav. ad nostra arg. ad 1.

Juvabit etiam audire Doct. Seraphicum, si forte alicui magis placeat ejus sententia. Ad illud, inquit, quod objicitur, quod Moyses mandat, dicendum; quod Moyses aliquid prohibuit in repudio, aliquid mandavit, aliquid permisit. Prohibuit uxorem dimittere sine causa. Permisit uxorem dimittere ex causa seditionis, & precepit libellum dari. Et in datione libelli non erat peccatum, sed in dimissione.

Ad secundum.

Ad illud, quod objicitur de causa rationabili (nimirum, licitum esse, quod fit ex causa rationabili) dicendum; quod vir & uxor individualiter conjunguntur a Deo, ideo nulla potest esse causa separationis quoad vinculum: sed quoad debitum potest esse causa defectus fidei, quia unus non servat alteri fidem; & quia ista tunc non fuit causa, ideo nulla fuit rationabilis causa.

Ad tertium.

Ultimum verò (scilicet quod in lege nova licitum est separari ab uxore ex causa fornicationis) patet, ut patebit infra: quia fornicatio potest esse ratio, quare uxor non possit viro debitum reddere, ut in quo peccat quis, in hoc & torqueatur, & illa ratio tunc non fuit, nec alia potest esse: & ideo &c. Hactenus D. Bonav. Qui, ut supra vidimus, licet admittat repudium fuisse permissum, negat tamen fuisse licitum.

84. An debuerit permitti repudium? Rationes pro parte negativa, ex eod.

Si autem quaeritur, an debuerit permitti. Videtur quod non: Quia (inquit idem S. Doct. sup. q. 2.) qui non prohibet malum cum possit, habetur pro consentiente: sed Legislator potuit prohibere, & non prohibuit repudium; ergo consensus: sed consentiens malo peccat; ergo &c. Item non sunt facienda mala, ut veniant majora bona: ergo nec permitienda mala, ne veniant majora mala: ergo nec debuit repudium permitti, propter vitandum homicidium. Item vir & uxor pares sunt quantum ad legem thori: sed sicut vir potest occidere uxorem, ita uxor odians virum potest machinari in mortem ejus: ergo idem periculum, & idem jus est ex utraque parte: sed non permittebatur in lege, ut uxor repudiaret virum, ergo &c. Item tempore legis naturae non legitur fuisse permissum repudium; tempore gratiae similiter legitur fuisse prohibitum: quare ergo tempore legis scriptae fuit permissum? Si dicas sic: Dominus

dedit ad duritiam cordis eorum. Contra, quia duri erant, ideo ad duritiam confingendum non posuit onera gravia; ergo si grave est habere cum uxore exosa, congruebat ergo non permissum repudium. Ita argumentatur Doctor Seraphicus pro sententia negativa.

At verò pro affirmativa haec producuntur argumenta: In lege non debuit prohiberi aliquid, quod non debuit puniri; nec puniri debuit aliquid, quod deberent effici meliores, saltem in opere, & in vita non in charitate. Sed si repudium non permissum foret, homines illi, qui promiserunt ad homicidium, laborarent in pejus, ergo &c. Item mala Sacramenta ita perfecte fuerunt in veteri Testamento, sicut in novo: ergo nec Sacramentum conjugii: ergo si perfectio in Sacramento conjugii consistit in indivisibilitate, non ergo debuit perfectio in Lege veteri imperari. Item, si tanta esset utilitas virum & uxorem, quod non minus perire possent; cum fornicatio tam non puniretur, omnes efficerentur fornicarii. & si dicerent uxores: ergo si praecipuum jus tunc semen legitimum multiplicari, ipsas non debuit prohiberi.

Sed nunquid haec argumenta convincunt? Audite resolutionem S. Bonav. Repudium dicendum; quod permissio est quadruplex. Uno modo, per privationem praecipuum, & sic Apostolus permittit minus bonum, quia non praecipuum majus bonum; sicut vitium habere etiam permittit. Secundo modo, per privationem prohibitionis; & sic venientia dicitur permissio, quia non sunt prohibita. Tertio modo, per privationem punitionis; & sic repudium uxoria est permissio. Quarto modo, per privationem prohibitionis; & sic omnia mala dicuntur a Deo permitti, quia non prohibet. Prima permissio est propter boni aequalitatem. Secunda propter nostram infirmitatem. Tertia propter vitanda majora mala. Quarta propter vitanda majora bona. Hoc supposito, concludit:

Permisit ergo Moyses; qui non potuit prohibere hoc malum, quin triplex alium non habere sequeretur. Primum quidem, defectum caritatis, ut menti, quia non vellent uxores ducere. Secundum, multiplicationem fornicationis. Tertium, homicidium.

Quid ergo dicendum ad argumentum oppositae sententiae? Ex hoc, inquit, patet duo prima; quia Moyses non permittit, nisi per se, propter scilicet majus malum vitandum, unde fuit ibi potius periculum, quam agere; sed non facit malum, ut veniat bonum, peccatum vitando; ideo non est simile, quod secundo dicebatur.

Ad illud, quod objicitur; quare non permittitur mulieri? Dicendum: quod tempore legis non judicabatur ad paria vir cum muliere, tum ratione conditionis, quia vir est praecipuum

Bibliotheca Sacra
Paderborn

mulieris; tum ratione peccationis, quia mulier est initium peccati; ideo dictum est ei Gen. 3. Sub viri potestate eris.

Ad illud, quod quaeritur, quare potius tempore illius legis fuit permittum, dicendum, quod ad hoc triplex fuit ratio. Una, quia non fuit eis omnino revelandum Matrimonii mysterium, quia erat tempus umbræ. Secunda, quia ipsi erant imperfecti: unde tantum onus noluerunt recipere. Tertia, quia duri, & hoc onus noluerunt portare, & occulte possent abjicere, & ideo non fuit imponendum.

Ad illud, quod objicitur de confractione duritiæ; dicendum, quod frangenda erat per penam, quæ non esset occasio majoris mali; qualis fuisset obligatio ad talem inseparabilitatem, & ideo sic non debuit frangi. Hucusque Doct. Seraphicus, satis clarè ostendens, licitam fuisse permissionem repudii, est non fuisse licitum, etiam pro isto tempore, ipsum repudium.

Plus autem dicit nostra Conclusio; nimirum, etiam ipsum repudium fuisse licitum; nec hoc tantum, sed & ipsum Matrimonium fuisse auctoritate Dei dissolutum; non quidem pro toto mundo, sed tantum pro populo Dei, sive pro Judæis, quos elegerat de cunctis Gentibus, ut essent ei in populum peculiarem.

Ita docet Sanchez lib. 10. disp. 1. n. 8. ibi: Dicendum est, nullo modo fuisse licitum, nec potuisse dissolvere Matrimonium Gentilium. Quod constat: quia repudium juri naturæ adversatur, juxta quod Matrimonium est indissolubile, licet non omnino, qualiter est indissolubile in lege Evangelica. Quare citra dispensationem Dei dirimi non poterat per repudium; hanc autem Gentilibus concessam esse, nullibi legitur. Hæc ille. Citans Sotum 4. dist. 33. q. 2. a. 2. conclus. 1.

Oppositum docent Abul. c. 19. Matth. q. 76. ad ultimum; & Veracruz 2. p. Spec. ar. 13. per totum, quos sequitur Pontius lib. 7. c. 50. n. 2. Sed ubi Deus dispensaverit, non meminit Basil. Hæc sunt ejus verba: eam autem concessionem (repudii) ad Gentes etiam eo tempore extendi verosimile est, ab illisquæ repudia citra culpam recepta usu & consuetudine. Apud Romanos Lex quidem Romuli feminis dimittendi viros negavit, viris autem dimittendi uxores tribus de causis licentiam concessit; si in liberorum beneficio, aut in adulterio foret deprehensa, aut claves subjecisset, ut auctor est Plutarchus in vita Romuli. Quod si aliter quis repudiasset, ejus opum uxori portionem dari, reliquum autem Cereri jussit esse sacrum; & qui diverteret, sacra Diis inferis obire. Lege postea duodecim Tabularum divortia fuisse permissa, indicat

Tullus Philippica 2. contra Antonium scribens: Nolite quaerere, frugi factus est Antonius: mimam illam suam suas res sibi habere jussit ex duodecim Tabulis; claves exegit, ademit. Hæc ille.

Verum parum probant intentum; cum Romani & alii Gentiles plura constituerint, & legibus mandaverint, quæ illicita erant. Immo inter Romanos non fuit repudium in usu usque ad annum 525. Urbis. Sed neque consuetudo, ut Omnes fatentur, abrogare potest jus Divinum aut naturale; quo tamen jure Matrimonium est indissolubile. Igitur aliquid præter consuetudinem necessarium fuit, ut repudia citra culpam forent consuetudine recepta. Illud autem nil aliud potuit esse, quam dispensatio Divina.

Planè, inquit; & si quaeras, ubi hæc dispensatio? Responderetur Gen. 21. ubi Abraham repudiavit Agar, v. 14. Surrexit itaque Abraham mane, & tollens panem, & utrem aquæ, imposuit scapulae ejus, tradiditque puerum, & dimisit eam, idque pro perpetuo; non enim legitur unquam reversam fuisse; neque probabile est, fuisse coactam illam, deinceps colere cælibatum, inquit Bellar. supra. Et Pontius sup. n. 1. ait, non esse id verosimile. Igitur vinculum fuit dissolutum. Ideoque Mercerus de Sacramentis q. 49. dub. 1. q. 3. existimat, ab illo tempore licitum fuisse Gentilibus divortium. Idque, inquit ille, satis fuisse frequens, colligitur ex historia Esther, in qua narratur, Assuerus repudiassè Valthi.

Proisus narratur; sed ubi narratur vel Valthi, vel Agar accepisse alium virum? Et quomodo benè sequitur: Assuerus repudiavit Valthi; ergo divortium apud Gentiles fuit satis frequens? Plura debuisset hic Auctor exempla proferre, ut probaret frequentiam.

Præterea; si ab eo tempore fuit licitum divortium; cur Christus dicit Matth. 19. Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras? Nonne ipsi: Deus immediate concessit Abraham divortium; non propter duritiam cordis sui (nec enim habebat eam exosam) sed ob aliam causam? Cumq; vidisset Sara filium Agar Egyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: Ejice ancillam hanc & filium ejus: non enim eris hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac. Durè accepit hoc Abraham, pro filio suo. Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puero & super ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus &c.

Si ergo ex illo tempore licitum fuit Gentilibus divortium ex concessione immediata Dei, quid erat Judæis opus permissione

V v v v v 3

Moy.

91. Rejicitur probatio Pontii.

92. Alia probatio ex Gen. 21. & historia Esther.

Mercerus.

Reprobatur.

93. Rejicitur 2.

Gen. 21.

88. Ad ultimum.

Ad quartum.

89. Repudium licitum sicut indicat.

Probat ex Sanchez.

Sotus.

90. Oppositum docent Abul. c. 19. Matth. q. 76. ad ultimum; & Veracruz 2. p. Spec. ar. 13. per totum, quos sequitur Pontius lib. 7. c. 50. n. 2. Sed ubi Deus dispensaverit, non meminit Basil. Hæc sunt ejus verba: eam autem concessionem (repudii) ad Gentes etiam eo tempore extendi verosimile est, ab illisquæ repudia citra culpam recepta usu & consuetudine. Apud Romanos Lex quidem Romuli feminis dimittendi viros negavit, viris autem dimittendi uxores tribus de causis licentiam concessit; si in liberorum beneficio, aut in adulterio foret deprehensa, aut claves subjecisset, ut auctor est Plutarchus in vita Romuli. Quod si aliter quis repudiasset, ejus opum uxori portionem dari, reliquum autem Cereri jussit esse sacrum; & qui diverteret, sacra Diis inferis obire. Lege postea duodecim Tabularum divortia fuisse permissa, indicat

Moyfi, ut uxorem exofam possent dimittere? An forte Deus revocaverat suam concessionem, factam Abrahæ, & in ipso omnibus Gentilibus? Ubi? Quando?

Denique: Deus præceperat Abrahæ, ut immolaret unicum filium suum Isaac, Gen. 22. v. 2. *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi.* Et procul dubio licitè eum immolasset; quis tamen indè unquam intulit: ergo id etiam licitum fuisse Gentilibus? Ergo ex eo, quòd Abrahamo licitum fuerit, ex speciali præcepto Dei, ejicere ancillam, & filium ejus, non videtur rectè inferri; ergo hoc etiam licitum fuit Gentilibus.

Quo fundamento dici possit, Gentilibus fuisse aliquando licitum repudium.

Si ergo aliquando licitum fuit Gentilibus, certè non nisi ab illo tēpore, quo Judæi passim ex permissione seu concessione Moyfi, dimittebant uxores suas, quas habebat exofas, dato libello repudiit. Nec alio fundamento hoc illis tunc licuit, quàm benignæ voluntatis Divinæ, nolentis obligare eos, seu volentis cum eis dispensare, quos prævidebat, non observaturos illud præceptum, quod videbant quotidie à Judæis infringi.

95. An adhuc sit licitum.
Joan. Pontius.

Quo etiam fundamento diximus alibi, polygamiam licitam fuisse Gentilibus. Imò Joan. Pontius in suo Cursu Theologico disp. 49. n. 22. putat, adhuc modò non esse eam ipsis prohibitam; quia, inquit, frustra Deus prohiberet ipsam infidelibus, qui quamdiu tales essent, non recognoscerent ipsius auctoritatem.

Ex quo videtur consequens; nulla præcepta Divina positiva obligare hodie infideles, adeòque adhuc divortium, etiam Matrimonii consummati, non solùm quo ad thorum, sed etiam vinculum ipsum, infidelibus esse licitum; sed & aliis, qui quamdiu tales essent, non recognoscerent ipsius auctoritatem; quod an dici possit, relinquo aliorum judicio; ego saltem id affirmare non audeo, & expressè repugnat cap. *Gaudemus*, 8. de Divortii, ut supra vidimus.

96. Hodie nemini licitum est repudium.
Matth. 19.
1. Cor. 7.

Quidquid ergo olim fuerit, dico, hodie nemini licitum est repudium, quo dissolvatur vinculum Matrimonii, Cum (ut loquitur d. cap. *Gaudemus*) tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit.

Rogas: ubi reprobaverit? Matth. 19. v. 9. *Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, machatur, & qui dimissam duxerit, machatur.* Item 1. Cor. 7. v. 10. & 11. *Iis autem, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere, quòd si discesserit, manere innuptiam, aut viro suo reconciliari.* Sit itaque

CONCLUSIO III.

In Lege nova non solvitur Matrimonium fidelium consummatum, nisi per mortem.

Notum est (inquit Bellar. Sup. cap. 10. circa principium) hoc tempore quod circa eos re ipsa Matrimonia dissolvere, & in partem facere in causa adulteri. Et Lutherani omnes, & Calvinistæ, & Anabaptistæ in eodem errore versantur. Hæc ille.

Et circa finem ejusdem cap. in fine. Eandem sententiam secutus est Bellar. qui in Annot. ad 7. cap. *primæ* Conclusionem, ad probationem licere conjugii necesse est sine nuptias transire. Edidit autem Bellar. in primùm has Annotationes anno 1715. benè scilicet, antequam Lutherani error returer: ex quo intelligimus, non tantum à Luthero, sed Lutherum ab Erasmo potius, hunc errorem hausisse.

Ex Catholicis duo sunt, qui eodem errore tenentur, Cajetanus in Comment. ad 19. Matth. timide tamen & breviter rem attingens: & Ambros. Catharinus, qui lib. 5. Annot. in Comment. Cajetani in fine disputat quæstionem istam; ac tandem concludit, ex Evangelio & Apostolo non posse colligi, non licere in causa fornicationis aliud Matrimonium inire, id tamen vatis Canonibus esse prohibitum, & idè non debere fieri, nisi ex Ecclesiæ auctoritate. Hæc tenet Bellarminus.

Accipe ipsissima verba Cajetani: *Terminus iste (Matth. 19. v. 9.) clarè constituit repudium, facientem hæc duo, scilicet ducere uxorem non fornicariam, & ducere. Et in promptu ratio, motiva quia durat conjugium cum primo. Quid autem sit in dimitte uxorem fornicariam, & aliam ducere, textus nihil dicit.*

At si urgens objeceris; verò solus esse (superflua, & propter exceptionem fornicationis, aliquid significare diversum ab aliis causis, fateor sic esse. Et si in his aliud diversum nihil aliud esse, nisi quòd propter fornicationem dimittentis uxorem, & aliam ducens, non machatur.

Respondeo; sic sonare textum, secundum planum litteræ textum; sed quoniam non audeo me opponere contra torrentem Doctorum, & judiciorum Ecclesiasticorum, idè dixi, textum nihil disponere de dimitte fornicariam.